

سه دریاچه، یک گهواره

تاریخ تمدن در آذربایجان از ابتدا تا پایان عصر آهن

سیدمرتضی حسینی

www.ketab.ir

سرشناسه: حسینی، سیدمرتضی، ۱۳۵۹ -

عنوان و نام پدیدآور: سه دریاچه، یک گهواره / سیدمرتضی حسینی؛ ویراستار داود خداکرمی.

مشخصات نشر: تبریز: انتشارات حکیم نظامی گنجه‌ای، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۴۸۰ ص، وزیری؛ شابک: ۵-۸۱-۷۱۶۸-۶۲۲-۹۷۸؛ وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۴۶۳-۴۷۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: حفاری‌ها (باستان‌شناسی) -- ایران -- آذربایجان

موضوع: Excavations (Archaeology) -- Iran -- Azerbaijan

موضوع: عصر مفرغ -- ایران -- آذربایجان؛ موضوع: Bronze age -- Iran -- Azerbaijan

موضوع: عصر آهن -- ایران -- آذربایجان؛ موضوع: Iron Age -- Iran -- Azerbaijan

موضوع: آذربایجان غربی -- آثار تاریخی؛ موضوع: Azerbaijan, West (Iran: Province)--Antiquities

موضوع: تپه حسنلو (آذربایجان غربی)؛ موضوع: Hasanlu Site, Iran

موضوع: دریاچه اورومیه -- جغرافیای تاریخی؛ موضوع: Urmia Lake (Iran)--Historical Geography

موضوع: دریاچه سوان (ارمنستان) -- جغرافیای تاریخی

موضوع: Sevan Lake (Armenia) -- Historical Geography

موضوع: وان (ترکیه) -- جغرافیای تاریخی؛ موضوع: Van (Turkey) -- Historical Geography

رده بندی کنگره: DSR۵۵

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۳

شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۴۴۹۱۸

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

سه دریاچه، یک گهواره

تاریخ تمدن در آذربایجان از ابتدا تا پایان عصر آهن

صفحه‌آرایی: کارگاه نشر نظامی

طرح جلد: زهره مظلومی / ویراستار: داود خداکرمی

مشخصات ظاهری: ۴۸۰ ص، وزیری / شابک: ۵-۸۱-۷۱۶۸-۶۲۲-۹۷۸

ناشر: انتشارات حکیم نظامی گنجه‌ای

چاپ، صحافی و لیتوگرافی: تبریز - امین

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۰؛ تیراژ: ۱۰۰۰

نشانی: تبریز، اول خیابان طالقانی، ساختمان نورافزا، طبقه ۱

تلفن: ۰۴۱۳۵۵۴۰۰۵۲-۰۹۱۴۸۶۰۶۹۶۶

آدرس سایت: Nezamibook.ir

آدرس الکترونیکی: Nezami.Pub@gmail.com

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ تومان

چکیده

پژوهش حاضر کنکاشی است در موضوع ظهور و افول تمدن در جغرافیای واحد فرهنگی بین سه دریاچه (دریاچه‌های گویجه گول در ایران، دریاچه‌ی وان و دریاچه‌ی اورومیه) از ابتدا تا پایان عصر آهن، با محوریت جغرافیای آذربایجان. هدف از نوشتن این کتاب گفتگو با مقطعی از تاریخ این جغرافیای واحد فرهنگی و آذربایجان است که داغ پیش از تاریخ خورده و به کنج فراموشی رانده شده است. کتاب به ارائه‌ی تصویر و پرتوهای کلی تا حد امکان مطابق با واقعیت از وضعیت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی منطقه‌ی مورد مطالعه کوشیده است.

نویسنده برخلاف سنت و عادت رایج بین تاریخ‌نویسان، در تألیف و تحریر این کتاب به هیچ وجه از منابع تاریخی و نگاه تاریخ‌نگارانه و روایی بهره‌نجنسته بلکه این کتاب با استناد به مدارک و گزارشات روشمند و مستند باستان‌شناسی نوشته شده و کاری است متفاوت از تاریخ‌های قصه‌وار معمول. روش و بینش نویسنده در این پژوهش به کلی با روش و بینش کلاسیک موجود در تاریخ‌نگاری‌های رایج، از جمله تاریخ‌نگاری‌های ایدئولوژیک و ملی‌گرایانه متفاوت است.

فصل اول به تشریح جغرافیای شرق نزدیک، منطقه‌ی مورد بحث و آذربایجان اختصاص یافته است. فصل دوم به رابطه‌ی باستان‌شناسی و تاریخ پرداخته و به تبیین نقش و اهمیت باستان‌شناسی در مطالعات و پژوهش‌های تاریخ اعصار کهن کوشیده است. فصل سوم

محوطه‌های حاوی بقایای تمدن‌های کهن در منطقه را معرفی کرده. فصل چهارم به بررسی سیمای کلی تمدن در منطقه پیش از عصر مفرغ پرداخته است. فصل پنجم به عصر مفرغ و فرهنگ کور- ارس تمرکز ویژه نموده است. در فصل ششم فرهنگ استپ‌ها یعنی فرهنگ قورقان به اختصار بررسی شده. فصل هفتم کتاب به عصر آهن پرداخته و علاوه بر بحث مفصل درباره‌ی این دوران بسیار مهم، نظریه‌ی ورود هندواروپائیان آریایی با استناد به سفال خاکستری بررسی و نقد شده است. فصل هشتم به مطالعه و ارزیابی تمدن مکشوفه در تپه حسنلو؛ نماد فرهنگ و تمدن عصر آهن آذربایجان اختصاص یافته است. فصل نهم به مسئله‌ی انهدام کامل و سراسری تمدن‌های عصر آهن منطقه پرداخته، عاملین آن را جستجو کرده و نتایج آن را مورد بحث قرار داده است. فصل دهم و پایانی کتاب نیز خلا و رکود تمدن در منطقه پس از انهدام تمدن‌های عصر آهن منطقه را بررسی کرده و به این نکته‌ی بسیار مهم تأکید کرده است؛ آنجا که تاریخ‌روایی دوران تاریخی آغاز می‌شود، به واقع تاریخ تمدن در منطقه پایان یافته است؛ زیرا مطالعات روشمند باستان‌شناسی نتوانسته‌اند آثار شایان توجه و قابل مطالعه‌ای از پس انهدام‌های عصر آهن شناسایی و معرفی کنند و به تلویح یا تصریح بر این خلا تمدنی اشاره و تأکید کرده‌اند.

فهرست مطالب

مقدمه

۱۱

فصل اول: جغرافیای شرق نزدیک، منطقه‌ی بین سه دریاچه و آذربایجان

۲۳

فصل دوم: باستان‌شناسی و تاریخ، نقش و اهمیت باستان‌شناسی در تبیین تاریخ

۴۷

فصل سوم: مهم‌ترین محوطه‌های استقرار شاخص منطقه و تاریخچه‌ی کاوش‌های باستان‌شناسی در آنها

۵۹

فصل چهارم: سیمای کلی منطقه پیش از عصر مفرغ

۱۰۹

فصل پنجم: عصر مفرغ و فرهنگ کور - ارس

۱۲۷

۵.۱: ظهور فرهنگ عصر مفرغ

۱۲۷

۵.۲: عناوین متداول برای معرفی فرهنگ عصر مفرغ

۱۳۵

۵.۳: رود ارس و نقش و اهمیت آن در پیدایش فرهنگ کور - ارس

۱۳۸

۵.۴: دوره‌های فرهنگ کور - ارس

۱۴۰

۵.۵: جغرافیای انتشار فرهنگ کور - ارس و محوطه‌های شاخص آن

۱۴۱

۵.۶: ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی جوامع کور - ارسی

۱۵۴

۵.۷: مهرهای کور - ارسی

۱۶۳

۵.۸: فرضیه‌ی مهاجرت اقوام کور - ارسی از شمال به جنوب

۱۶۶

۵.۹: هویت صاحبان فرهنگ کور - ارس

۱۷۱

فصل ششم: فرهنگ قورقان

۱۷۳

فصل هفتم: عصر آهن

۱۸۹

۷.۱: عصر آهن در منطقه، دوره‌ها و ویژگی‌های باستان‌شناختی آن

۱۸۹

۷.۲: عصر آهن و تئوری مهاجرت هندواروپائیان آریایی

۱۹۸

۷.۳: شهر و شهرنشینی در عصر آهن

۲۳۱

۷.۴: معماری عصر آهن

۲۵۳

۷.۵: فرهنگ تدفین و تدفین در عصر آهن

۲۷۵

فصل هشتم: قلعه - شهر حسنلو مهم‌ترین مرکز تمدن عصر آهن آذربایجان

۲۸۳

۸.۱: موقعیت و اهمیت دشت سولدوز و تپه حسنلو

۲۸۳

۲۸۷	۸.۲: تاریخچه‌ی حفاری‌ها و کاوش‌های انجام شده در حسنلو
۲۹۰	۸.۳: دوره‌های لایه‌نگاشتی حسنلو و نگاهی انتقادی به لایه‌نگاری و تاریخ‌گذاری آنها
۳۱۱	۸.۴: مشابیه‌ت‌های قلعه - شهر حسنلو با سایر محوطه‌های هم‌عصر آن
۳۱۴	۸.۵: حصار و ارگ قلعه - شهر حسنلو
۳۲۲	۸.۶: معماری قلعه - شهر حسنلو
۳۳۶	۸.۷: اجتماع و اقتصاد قلعه - شهر حسنلو
۳۴۸	۸.۸: اشیاء و مردمان قلعه - شهر حسنلو
۳۵۹	۸.۹: فلز و فلزکاری در حسنلو
۳۶۲	۸.۱۰: جام‌زرین حسنلو
۳۶۶	۸.۱۱: هویت ساکنان و صاحبان قلعه - شهر حسنلو
۳۶۹	فصل نهم: انهدام محوطه‌ها و سکونتگاه‌های عصر آهن منطقه
۴۱۵	فصل دهم: شواهد خاموشی تمدن و خلأ تاریخی پس از انهدام سراسری تمدن‌های عصر آهن منطقه
۴۲۸	برآیند و ارزیابی نهایی
۴۳۹	منابع و مآخذ
۴۳۹	کتاب‌ها
۴۴۴	پایان نامه‌ها
۴۴۷	مقالات
۴۶۳	اعلام